

מתקן הכליאה הסודי

כחולים, אך שניהם לא היו במידה שלי והיה לי קר מאוד כי השאירו אותי בלי בגדים תחתונים... העבירו אותי לתא כאשר עיניי מכוסות בשק מבד. רוחב הדלת בתא היה כ-30 עד 40 סנטימטרים והיה בו חריץ קטן. הקירות היו מחוספסים וצבועים בשחור. היה אור חלש מאוד ואורכו של התא היה כשל המזרון. השירותים היו פח פלסטיק שחור גדול ששימש לעשיית הצרכים. סבלתי מאוד מכאבי בטן ומהריח. אחרי 15 יום אמרתי שאני לא מדבר עם החוקר אם לא נותנים לי להיכנס לשירותים רגילים, זו היתה הפעם הראשונה שהייתי בשירותים מאז שנכנסתי למתקן. הריח שהפיץ הפח בחדר היה בלתי נסבל. לא היו חלונות בחדר והריח נשאר זמן רב... מתוך דבריי עם החוקר נודע לי שלתא הזה קוראים "הקבר"... לא היו מים בתא והשומרים הכניסו לי שלוש פעמים ביום מיכל קטן של מים עם הארוחות אבל המים לא היו נקיים. הארוחות היו עלובות: 3 פרוסות לחם, רבע עגבנייה, חצי מלפפון וביצה לארוחת בוקר. בצהריים היו מגישים גם כמות קטנה של אורז לבן. לפני הכנסת האוכל היה החייל דופק על הדלת בעזרת האלה ומקים רעש נורא. רק אחרי זה היה מכריז שיש אוכל ומבקש ממני להסתובב לקיר ולכסות את הראש בשק. בלילות היו נוהגים לבוא לתא ולהעיר אותי עם חבטות על דלת הברזל של התא. כל הזמן היה לי קר. גם כשהוציאו אותי מהתא לצרכי חקירה וגם בתא. שתי השמיכות שנתנו לי לא הספיקו... שאלתי את החוקר איפה אני והוא אמר לי שאני במקום סודי שמיועד למקרים מיוחדים ושאיך אחד לא יודע היכן אני נמצא. בשלושת ימי החקירה הראשונים לא נתנו לי לישון, ככלו אותי לכסא בתנוחת "שבח" ושאלו אותי שאלות. אחר כך הושיבו אותי על ספסל בפניה כך שלא

דבר קיומו של מתקן כליאה סודי בישראל התגלה בעקבות הגשת שתי עתירות "הביאס קורפוס" לבג"ץ, בשנת 2002, שעניינן גילוי מקום מעצרם של שני עצירים ששמותיהם לא הופיעו ברשימות של שירות בתי הסוהר, המשטרה או הצבא. בתשובה לעתירות אלה נמסר למוקד - הוא העותר בשם משפחות העצירים - כי פרטים נוספים לגבי העצירים אפשר לקבל מידי שוטר מסוים בבית המעצר קישון. משיחה עם השוטר עלה כי העצירים מוחזקים במתקן חקירות אשר מקומו, הנעשה בו והסמכויות להפעלתו הם סודות מדינה. עוד עלה כי רשימת שמות העצירים במתקן אינה מופיעה באף מסמך רשמי.¹⁴

ב-30 לאוקטובר 2003 הגיש המוקד עתירה לבג"ץ בדרישה לסגור את המתקן הסודי לאלתר. בעתירה נטען כי החזקת מתקן מעצר ורשימות עצירים בסוד עומדים בסתירה לחוק המקומי, הבינלאומי ולרוח הדמוקרטיה. עוד נטען כי החופש המוחלט מביקורת של מפקדי המתקן, הסוהרים והחוקרים בו, מאפשר להם לעשות ככל העולה על רוחם. ואכן מתצהירים שגבה המוקד מפלסטיניים שהוחזקו במתקן, התברר כי תנאי הכליאה הם בלתי אנושיים ושיטות החקירה הן בלתי חוקיות:

ב-21.1.2003 נעצרתי ונלקחתי מביתי למתקן חווארה, משם הועברתי לסאלם להארכת המעצר. באותו יום באו שני שוטרים, כיסו את עיניי בבד שחור, ומעל זה משקפיים כהות ומעל שקית מבד. שאלתי את השוטר שאזק אותי לאן אנו הולכים אבל הוא אמר שהוא אינו יודע... הגענו למקום כלשהו, הכניסו אותי לחדר והסירו את הכיסוי מעל עיני. אמרו לי להוריד את כל הבגדים וערכו עלי חיפוש. מסביבי עמדו עשרה חיילים עם אלות... נתנו לי חולצה כחולה ומכנסים

יכולתי להישען על הקיר. במהלך החקירה הרביצו לי. כל פעם שעניתי תשובה לא נכונה הרביצו לי... ביליתי במתקן החקירה קרוב ל-30 יום, את כולם עשיתי ב"קבר". בכל תקופת מעצרי הייתי מבודד מהעולם כולו, לא ראיתי עצורים אחרים ולא ראיתי אנשים מלבד הסוהרים. החוקר אמר שוב ושוב כי איש אינו יודע איפה אני וכי החוקרים חופשיים להשאיר אותי כמה שהם רוצים... דברים אלה השפיעו עלי. היו המון רגעים שחששתי לגורלי, שלא ידעתי אם אצא משם בחיים או לא, או שמא יגרמו לי נזק ונכות. פחדתי מאוד. (מתוך תצהירו של ס"מ בבג"ץ 9733/03, המוקד להגנת הפרט נגד מדינת ישראל)

בדיון הראשון, בנובמבר 2003, סירב בית המשפט הגבוה לצדק לקבל את התצהירים שצורפו לעתירה, שעניינם, כאמור, עדויות מפורטות של עצורים שהוחזקו במתקן, וקבע כי יש לחלק את העתירה לשני חלקים עקרוניים. מחד, הפנה בית המשפט את המוקד לפרקליטות הצבאית ולמחלקה המבקרת את פעולות השב"כ בכל הקשור בתלונות הספציפיות על העינויים והתנאים הקשים במתקן הסודי. מאידך, דרש בית המשפט מהמדינה שתנמק מדוע קיים מתקן סודי ומה הצורך בו. בדיון, שמועדו נקבע לארבעה באוגוסט 2004, אמורות להתברר השאלות החוקיות והמשפטיות העולות מקיומו של מתקן כליאה סודי.

לוחמים בלתי חוקיים

ב-29.1.2004 שוחרר מכלאו פאוזי איוב, במסגרת עיסקת חילופי שבויים שהושגה בין החיזבאללה לבין ממשלת ישראל. איוב ומשוחחרים אחרים במסגרת העיסקה, הוטסו לגרמניה ומשם ללבנון. עד שחרורו הוחזק איוב בישראל מכוח חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, שנחקק בשנת 2002.¹⁵ על פי פרסומים בעיתונות, נכנס איוב לישראל באוקטובר 2000 בדרכון אמריקני מזויף ונעצר על ידי המשטרה הפלסטינית בחברון. ביוני 2002 פשט הצבא הישראלי על בית המעצר בחברון ואסר את כל השוהים בו. לפי אותם מקורות היה איוב - אזרח קנדי ממוצא לבנוני - פעיל בחיזבאללה והגיע דרך ישראל לשטחים כדי לאמן אנשי חמאס בהכנת מטעני חבלה. מאז נובמבר 2002, כחודש לאחר שהוציא הרמטכ"ל הוראה לעוצרו כלוחם בלתי חוקי, טיפל המוקד בייצוגו של איוב כ"לוחם בלתי חוקי" בכמה מישורים:

- * הגשת עתירת אסיר לבית המשפט לעניינים מינהליים, להקל על תנאי מעצרו של איוב - בית המשפט הורה לשירות בתי הסוהר לספק לעצור חגורת גב וגרב אורטופדיים ולאפשר לו לקבל ספרים ומגזינים שנשלחו אליו ע"י השגרירות הקנדית בישראל. בית המשפט הורה גם לאפשר לאיוב להחזיק בתרשומות הנוגעות לתיקו ולהציג בפני עורך דינו אך דחה את בקשתו של העצור להכניס לתאו מקלט רדיו, אותו ביקש איוב כדי להאזין לתחנות רדיו לבנוניות.
- * המוקד ייצג את איוב בביקורת השיפוטית בבית המשפט המחוזי, שעניינה המשך כליאתו של העצור מתוקף החוק לכליאת לוחמים בלתי חוקיים. מאז מעצרו ייצג המוקד את איוב בשתי הביקורות

¹⁴ המוקד להגנת הפרט, דו"ח פעילות לשנת 2002, עמ' 59.
¹⁵ חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002. התפרסם בס"ח 1834 (14.3.02), עמ' 192.